

Kitâbü'l-Kavâidi'l-külliyye fî cümletin mine'l-fünûni'l-ilmiyye

Mantık - İlmü'l-hilâf - Usûlü'l-fıkh - Usûlü'd-dîn

Muhammed b. Mahmûd el-İsfahânî
(ö. 688 h./1289 m.)

Tahkik
Dr. Mansur Koçinkağ
Dr. Bilal Taşkın

DİYANET İŞLERİ BAŞKANLIĞI YAYINLARI

Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları: 1607
Kaynak Eserler: 205

KİTÂBÜ'L-KAVÂİDİ'L-KÜLLİYYE
fî CÜMLETİN mine'l-FÜNÜNİ'L-İLMİYYE
Muhammed b. Mahmûd el-İsfahâni

Tahkik
Dr. Mansur Koçinkağ
Dr. Bilal Taşkın

TDV İslâm Araştırmaları Merkezi (İSAM)
tarafından hazırlanmıştır.
İcadiye Bağlarbaşı Cad. 40 Üsküdar / İstanbul
Tel. 0 216.474 0850
www.isam.org.tr yayin@isam.org.tr

Yayın Hazırlık Okan Kadir Yılmaz, Mustafa Demiray
Tashih Abdülkadir Ali, İsa Kayaalp,
İsmail Özbilgin, İnyet Bebek
Tasarım Ali Haydar Ulusoy, MimEmin

Bu eser
TDV İslâm Araştırmaları Merkezi'nin (İSAM)
İkinci Klasik Dönem Projesi
kapsamında yayımlanmıştır
Proje Koordinatörü M. Suat Mertoğlu

Genel Koordinatör
Prof.Dr. Huriye Martı

Yayın Yönetmeni
Dr. Fatih Kurt

Koordinasyon
Lokman Arslan

Baskı Takip
Muhammed Emin Uysal

Kapak Tasarım ve Baskı Hazırlık
Uğur Altıntop

Birinci Basım: İstanbul - Beyrut, Kasım 2017 m. / 1438 h.
Eserin ilk basımı TDV İSAM tarafından yapılmıştır.
İkinci Basım: İstanbul, Temmuz 2019 m. / 1440 h.
Eser İnceleme Komisyon Kararı:08.04.2019/30
2019-34-Y-0003-1607
Sertifika No: 12930
ISBN 978-605-7519-67-2
© Diyanet İşleri Başkanlığı

Basım

Acar Basım ve Cilt San. ve Tic. A.Ş.
Beysan San. Sit. Birlik Cad. No: 26 Acar Binası
34524 Haramidere - Beylikdüzü - İSTANBUL
Tel: (0212) 422 18 34 Faks: (0212) 422 18 04
Sertifika No. 11957

Yayın ve Dağıtım

Dini Yayınlar Genel Müdürlüğü
Yabancı Dil ve Lehçelerde Yayınlar Daire Başkanlığı
Üniversiteler Mah. Dumlupınar Bulvarı
No: 147/A 06800 Çankaya/ANKARA
Tel: 0 312 295 72 81 Faks: 0 312 284 72 88
e-posta: yabancidiller@diyanet.gov.tr

el-İsfahâni, Muhammed b. Mahmûd

Kitâbü'l-Kavâidü'l-küllîyye fî cümletin mine'l-fününü'l-ilmîyye [إكتاب القواعد الكلّية في جملة من الفنون العلميّة] /

Muhammed b. Mahmûd el-İsfahâni ; tahkik Mansur Koçinkağ, Bilal Taşkın.

2. bs. – İstanbul : Diyanet İşleri Başkanlığı, 2019.

29, 419 s. ; 24 cm. – Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları ; 1607 Kaynak Eserler ; 205

İSAM Yayınları ; 209. Klasik Eserler Dizisi ; 25

Dizin ve kaynakça var.

ISBN 978-605-7519-67-2

İçindekiler

Kısaltmalar 7

Takdim 9

Muhammed b. Mahmûd el-İsfahânî 13

1. İsmi 13

2. Doğumu ve Vefatı 13

3. İlmî Serüveni 13

4. Âlimlerin Onun Hakkındaki Sözleri 15

5. Hocaları 16

6. Öğrencileri 17

7. Eserleri 17

Kitâbü'l-Kavâidi'l-küllîyye 19

1. Kitabın Adı ve İçeriği 19

2. Kitabın Müellife Aidiyeti 21

3. Âlimlerin Kavâid Kitabı Hakkındaki Değerlendirmeleri 21

4. Tahkikte Esas Alınan Nüshalar 22

Tahkikte İzlenen Yöntem 25

Kaynakça 27

Takdim

Âlemlerin rabbi olan Allah'a hamdolsun! Hz. Peygamber'e, ashabına ve âline salât ve selâm olsun!

İmdi: İslâm düşüncesinin düştüğü yerden kalkabilmesi için geçmiş birikimin gün yüzüne çıkması ve ardından bu birikimin yeni bir okumaya tâbi tutulması gerekir. Bunun yapılabilmesi için de klasik dönemde kaleme alınan eserlerin neşredilmesi ve araştırmacıların istifadesine sunulması elzemdir. Bu bağlamda Şemseddin el-İsfahânî'nin *el-Kavâid* adlı eserinin neşredilmesi büyük önem arz etmektedir.

Aklı ilimlerdeki uzmanlığı ile bilinen Şemseddin el-İsfahânî'nin *el-Kavâid* adlı eseri VII. (XIII.) asrın bilgi ve birikimini yansıması açısından önemli bir eserdir. İsfahânî'nin günümüze ulaşan iki önemli eseri söz konusudur. Bunlardan birincisi Fahreddin er-Râzî'nin *el-Mahsûl* adlı eserine yazdığı ve tamamlayamadığı şerh çalışmasıdır ve bu eserinden dolayı kendisine "Şârihu'l-Mahsûl" denilmiştir. İkincisi ve belki de en önemlisi incelemeye çalıştığımız *el-Kavâid* adlı eseridir. Zira bu eser, İsfahânî'nin şahsî kanaat ve tercihlerini ortaya koymasının yanı sıra *el-Mahsûl*'e yazdığı şerhten sonra kaleme alındığı için ayrıca önemlidir.

İsfahânî, mantık, hilâf, fıkıh usulü ve usûlü'd-dîn alanında temel metinler hazırlama gayesiyle *el-Kavâid* adlı eserini telif

etmiş, dolayısıyla bu kitapta dört müstakil ilim muhtasar bir şekilde ele alınmıştır. İsfahânî'nin mantık ilmindeki hocası *İsâgûcî* yazarı Esrûddin el-Ebherî'dir. Dolayısıyla mantık bölümünde onun birikiminden ziyadesiyle etkilenmiştir. Fakat bu bölümün, *İsâgûcî*'ye göre daha gelişmiş bir metin olduğu görülür. İsfahânî, hilâf bölümünde Amîdî'nin yöntemini takip etmiş ve eserini onun öğrencilerinden istifade ederek oluşturmuştur. Fıkıh usulü bölümü ise Fahreddin er-Râzî'nin *el-Mahsûl* adlı eserinin muhtasarı mahiyetindedir. Yazar, bu bölümde "el-İmâm" diyerek Râzî'nin pek çok görüşüne temas eder, fakat yer yer onun görüşlerini de eleştirmekten geri durmaz. Usûlü'd-dîn bölümünde ise yazar, konuları bir Eş'arî kelâmcısı olarak ele almış ve Râzî'nin geliştirdiği tahkik yöntemini takip etmiştir.

el-Kavâid'in tahkikli neşrinin istifadeye sunulmasının araştırmacılara VII. (XIII.) asrın ilmî birikimi hakkında önemli bir katkı sunacağı kanaatindeyiz. Zira İsfahânî, dönemin, mantık, hilâf, fıkıh usulü ve usûlü'd-dîn alanında temel metinler hazırlamanın yanı sıra fıkıh usulü ve kelâm alanında Râzî'yi, mantık ilminde Ebherî'yi, hilâf ilminde ise yeni bir yöntemin kurucusu kabul edilen Amîdî'yi takip etmiş ve bütün bu yöntemlere katkı sunmuş önemli bir âlimidir. Dolayısıyla İsfahânî'nin *el-Kavâid'inin*, bütün bu ilimlerde dönemin ana çizgisini devam ettiren bir eser olma özelliği taşıdığı söylenebilir.

Yaptığımız bu tahkik çalışmasının mükemmel olduğunu iddia etmemiz elbette mümkün değildir. Dolayısıyla esere ilgi gösterenlerin eleştirilerini ve katkılarını şimdiden şükranla karşıladığımızı belirtmek isteriz.

Bu münasebetle, başta bu çalışmayı titiz şekilde okuyup katkı sunan ve ilmî mülâhazalarda bulunan hakemlere, ardından eserin neşredilmesi için her türlü imkânı sağlayan TDV İslâm

Araştırmaları Merkezi Başkanı Prof. Dr. Raşıt K hocamıza, eserin İSAM'da neşredilmesi için irtibata geçtiğimiz andan itibaren bize her türlü yardımda bulunan başkan yardımcıları Doç. Dr. M. Suat Mertoğlu ve Doç. Dr. Tuncay Bařođlu'na ve son olarak İSAM çalışanlarına teşekkür etmeyi bir borç biliriz.

Dr. Mansur Koınkağ - Dr. Bilal Taşkın
anakkale, 11 Ekim 2017